

И. Арабаев атындагы КМУнун жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы Д 13.20.618 диссертациялык кеңештин эксперти педагогика илимдеринин доктору, Зулуев Бекмурза Бекболотовичтин 13.00.01 – Жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы» адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген Джапарова Замира Бердибекованын «Жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттар » деген темадагы диссертациясына

ЭКСПЕРТТИК БҮТҮМҮ

Изденүүчү Джапарова Замира Бердибекованын «Жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттар» аттуу темадагы диссертациясын жана авторефератын карап чыгып, эксперт төмөнкүдөй бүтүмгө келди:

1. Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин шайкеш келиши. Сунуш кылынган кандидаттык диссертация диссертациялык кеңештин профилине туура келет. Ал камтыган Инклюзивдик билим берүүнүн негизги аспектери жана принциптерди аныктоо проблемасынын талаптары эсепке алынган. Иштин мазмуну 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы” адистигинин паспортунан жооп берет жана негизги натыйжалары жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруу процессинде инклюзивдик билим берүүнүн мүмкүнчүлүктөрүн, маңызы, маанисин аныктоо менен байланышкан. Инклюзивдик билим берүүнүн модели жана педагогикалык шарттары аныкталган, алардын эффективдүүлүгү педагогикалык эксперименттин жыйынтыктары менен тастыкталган.

2. Диссертациялык иштин максаты Жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттарын аныктоо, иштелип чыккан сунуштарды эксперимент аркылуу текшерүү, жыйынтыгын мектеп практикасына киргизүү иретинде аныкталган. Изилдөөнүн алдында үч милдет коюлган:

а) педагогикалык-психологиялык, илимий-методикалык адабияттарды теориялык талдоонун негизинде педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун модели аныктоо;

б) Педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттарын жана компетенттүүлүк деңгээлин аныктоочу чен-өлчөмдөрүн

иштеп чыгуу;

в) Жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруу боюнча педагогикалык эксперимент өткөрүү, жана тийиштүү практикалык сунуштарды иштеп чыгуу.

Изилдөөнүн объектиси-жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгү жана алардын ишмердүүлүгү, ал эми **изилдөөнүн предмети**- инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттарын изилдөө түзүп, диссертациянын максатына жана милдетине ылайык туура аныкталган.

Изилдөөнүн жүрүшүндө тийиштүү теориялык жана эмпирикалык, ошону менен бирге ырааттуу уюштурулган педагогикалык эксперимент усулдары колдонулган. Топтолгон материал анализденген. Л.М. Митинанын "Педагогдун ишин баалоо" методикасы жана Ю. Васильевдин "Педагогдун өзүнүн жөндөмдүүлүгүнө баа берүү" методикалары ылайташтырылган.

Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Диссертациянын темасы педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандырууну жакшыртуу проблемасын изилдөөгө арналган жана сонку мезгилде билим алуудагы атайын муктаждыктары бар балдарды окутуу абдан актуалдуу экендиги жана Кыргыз Республикасы ден-соолугунан мүмкүнчүлүктөрү чектелүү окуучулардын билим алууга жана алардын коомдогу абалын жакшыртууга укуктарын ишке ашыруу боюнча эл аралык милдеттенмелерди өзүнө алуу менен окуучулардын бул категориясын системалык деңгээлде билим алууга карата жетүүсүн камсыз кылуу милетин алдына койгондугу менен айырмаланат. Ошондуктан тандалып алынган теманын актуалдуулугу, өз учурунда изилденгени, инклюзивдик билим берүүнүн теориясына жана практикасына тийиштүү салым кошоорун шек санатпайт.

3. Илимий натыйжалар:

3.1. Иште педагогика илиминин мындан ары өнүктүрүү менен байланышкан төмөндөгүдөй натыйжалар алынган. Биринчи натыйжа, Кыргыз Республикасында жана чет өлкөлөрдө инклюзивдик билим берүүнүн өнүгүү этаптарын салыштырып талдоо менен педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүнүн маңызы, түзүлүшү ачыкталды. Экинчи натыйжа, жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттар аныкталып, иштелип чыкты. Үчүнчү натыйжа, педагогикалык шарттардын натыйжалуулугун тастыктаган педагогикалык модель иштелип чыгып, эксперимент аркылуу текшерилип, практикалык сунуштар берилген. Жогорудагы белгиленген натыйжалардын илимий жаңылыгы

жетиштүү деп баалоого татыктуу.

3.2. Илимий натыйжалардын ишенимдүүлүгү олуттуу теориялык жоболорго таянуу, 191 илимий булактарды окуп-үйрөнүү, анализдөө, аныктоочу жана калыптандыруучу педагогикалык эксперименттерди жүргүзүү, алынган эмпирикалык материалдарды математикалык-статистикалык ыкма менен мүнөздөө, жалпылоо синтездөө ыкмаларын колдонгондугу менен бекемделет.

3.3. Иштин жетиштүү деңгээлдеги теориялык мааниси бар, анткени педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруу, анын моделин жана педагогикалык шарттарын аныктоо тийиштүү илимий-педагогикалык көз карашты калыптандырууга олуттуу салым кошот.

3.4. Квалификациялык белгилерге туура келиши. Диссертациядагы материалдар инклюзивдик билим берүү компетенттүүлүгүн калыптандыруунун технологиясын аныктоого багытталган, алынган натыйжалар жетиштүү илимий жаңылыкка жана баалуулукка ээ. Диссертациялык жумуш Ишеналы Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин 2015-2020 жылдарга карата ишелип чыккан тематикалык планынын алкагында аткарылган жана анын жыйынтыктары билим берүү тармагынын масштабында кенири колдонууга татыктуу.

4. Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү. 3. Джапарованын диссертациясында алынган илимий натыйжалар жалпы билим берүү уюмдарында инклюзивдик билим берүүнү өнүктүрүү, педагогдордун ишмердүүлүгүнө коюлган талаптардын жогорулашына, алардын функционалдык милдеттеринин кеңейишине жана кесиптик компетенттүүлүктөрдүн өзгөрүүсүнө алып келет. Илимий изилдөөлөрдүн негизинде изденүүчү тарабынан 12 макала жарыяланган. Патент алуу тийиштүү акт менен ишке киргизүү фактылары көрсөткөн фактылар берилген эмес.

Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү жетиштүү, аларды ЖОЖдордо жалпы билим берүүчү уюмдарга педагогдорду даярдоодо, социалдык педагогдор, мугалимдер, мектептин администрация мүчөлөрүнүн ишмердүүлүгүндө кенири колдонсо болот.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши. Автореферат диссертациянын мазмунуна, андагы теманын актуалдуулугунун негизделишине, изилдөөнүн проблемалуулугуна, максаты менен милдеттерине, илимий жаңылыгына, илимий-теориялык жана практикалык маанисинин аныкталышына, коргоого коюлуучу негизги жоболорго, изденүүчүнүн жеке салымына, иштин натыйжаларынын тастыкталышына, диссертациялык изилдөөнүн натыйжаларынын жарыяланышынын толуктугуна, изилдөөнүн структурасына толугу менен дал келет. Автореферат кыргыз,

орус, англис тилдеринде окшош резюмелерге ээ.

6. Мүчүлүштүктөр: Диссертацияда көрсөтүлгөн жетишкендиктер менен бирге айрым бир кемчиликтер орун алган:

– биринчи главанын биринчи бөлүгүндө инклюзивдик билим берүү түшүнүгүн чечмелеп берүүгө аракет жасалып, адабий анализ кылынган, бирок окумуштуу-илимпоздорду биринчи чет элдик, андан кийин орус окумуштууларын жана Ата Мекендик окумуштуулар деп ирети менен караса туура болмок;

– инклюзивдик билим берүүдөгү тосколдуктар жөнүндө айтылып, анын чечүү жолдору айтылбай калган(18бет);

– инклюзивдик билим берүүнүн Кыргыз Республикасында жана чет мамлекеттерде өнүгүү этаптарын салыштырып(39,42-43беттер)талдоодо чет өлкөлөрдөгү алынып барылган иштер айтылып, өлкөбүздөгү иштер кенен айтылбай калган.;

– диссертацияда жана авторефератта эксперименттик изилдөөнүн диагностикалык көрсөткүчтөрү жана жыйынтыктоочу эксперименттин анализи педагогдордун проценттик катышы менен берилип, сандык катышы берилбей калган;

–эксперименттик иштин жыйынтыгында алынган маалымат математикалык-статистикалык методунун жадамы менен иштелип чыкты деп көрсөтүлгөн (120-бет), бирок изилдөөнүн натыйжасында проценттик катышты гана көрсөтүү менен чектелген.

–иште жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүктөрүн калыптандырууну ишке ашырууга көбүрөөк маани берилип, атайын муктаждыктары бар балдардын ишмердүүлүгү эске алынбай калган;

–айрым техникалык, грамматикалык, орфографиялык каталарга жол берилген.

7. Сунуштар: Жогорудагы көрсөтүлгөн айрым кемчиликтерди жоюу сунушталат.

8. Кабыл алуу боюнча рекомендация. Аткарылган иш кабыл алууга татыктуу жана алдын ала коргоого сунушталсын деп эсептейм.

9. Джапарова Замира Бердибекованын «Жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттара» аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистигине ылайык педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасы үчүн жазылган диссертациясы жеке аткарылып, толук аяктаган эмгек болуп эсептелет. Анын илимий жыйынтыктары жаңылыгы жана ынанымдуулугу менен айырмаланат. Автордун өздүк көз караштары, жоболордун берилиш логикасы, жыйынтыктар жана практикалык сунуштар объективдүү көрсөткүчтөргө таянат. Баптардын мазмуну, алынган натыйжалардын берилиши, тажрыйбалык-эксперименттин жүрүшүндө алынган далилдер илимий негизделген.

10. И. Арабаев атындагы КМУнун жана Кыргыз билим берүү академиясына караштуу Д 13.20.618 диссертациялык кеңешине 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистигине ылайык педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасы үчүн жазылган Джапарова Замира Бердибекованын «Жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттары» аттуу темадагы диссертациясын кабыл алууну сунуштайт.

п.и.д., профессор, ОГПИнин ректору

Зулуев Б.З.

Б.З. Зулуевдин койгон кол тамгасын тастыктайм

ОГПИнин кадрлар бөлүмүнүн башчысы.

Кадыралиева А.